

Ali sploh obstaja razlika med velikimi mesti in deponijami smeti?

Nihče ne ve, koliko prebivalcev Zemlja lahko preživi. Sploh še zato, ker velika mesta onesnažujejo okolje, kjer je največ prebivalcev in je hkrati onemogočena pridelava hrane. Onesnaženje zraka in vode v mestih ima velik vpliv na človekovo zdravje in okolje ter kakovost življenja milijonov ljudi po vsem svetu. Približno 1.200 milijonov ljudi je, globalno gledano, izpostavljeno prekomerni ravni žvepovega dioksida (SO₂) in dimu ter onesnaženi vodi. Pričakovati je, da bo onesnaženje zraka in vode občutno naraslo ravno v velemestih zaradi višanja ekonomske rasti in porabe energije, ki je posledica višanja števila prebivalstva v urbanih okoljih in vseh odpadkov, ki jih nosi nekontrolirano priseljevanje (Delo. Sobotna priloga, 2006).

Prvič so strokovnjaki opozorili na dejstvo, da je nenormalno hiter razvoj prej pomanjkljivost kot prednost že leta 1979, ko so azijske države začele izvažati svoje izdelke na evropske trge. Odkar pa je npr. Kitajska postala svetovna trgovina za ves svet, se je le malo posvetila svojim prebivalcem in potrošnikom, temveč se je popolnoma posvetila proizvodnji vsega – od računalnikov do svilenih preprog (Understanding, 2004). Zgodbo o hitrem razvoju azijskih velemest poznamo. Toda tudi ta zgodba o uspehu ima dve plati, torej tudi tisto temno. Preobljudenost in posledično onesnaženost zraka in vode sta tipična okoljska problema velikih azijskih mest, ki rastejo kot goba po dežju. Temeljna težava, iz katere izvirajo mnoge druge je, kako ustaviti naraščanje prebivalstva.

Življenjske zgodbe milijonov prebivalcev mest so podobne. Sanje o preselitvi iz ruralnega okolja v

mesto niti niso zelo neuresničljive. Urbanizacija prebivalstva v neprimerna mestna naselja, sestavljena iz blokovskih naselij, je pot mnogim. Toda prihod v mesto na žalost ne obljublja niti tega. Preveliko povpraševanje in visoke najemnine jim ne dovoljujejo živeti v blokkih, zato si zraven blokov postavijo svoja lastna domovanja. "Hiše", ki to v mestih še zdaleč niso, nimajo vode, elektrike, sanitarij in urejenega odvoza komunalnih odpadkov (Understanding, 2003). Ne preseneča sklep, da je okoljska onesnaženost v mestih na drugem mestu! Prehitel jo je človeški faktor onesnaženosti z boleznimi. Mnogi si barake postavijo kar na komunalnih deponijah. Prehranjujejo se z odpadki iz mest. Takšno življenje postavlja vprašanje, ali so to sploh ljudje in ali je to sploh kakšno življenje (Understanding, 2000).

Administrativna kontrola v takšnih tipičnih naseljih je nemogoča. Ljudje se vsak dan priseljujejo. Zato je ponavadi tudi težko govoriti o številu prebivalstva posameznih mest. Ob pregledu literature smo našli na zelo različne podatke o številu prebivalstva. katerim verjeti? Po lastni presoji smo se zavestno odločile za višje številke virov, tudi zato, ker je danes ljudi nedvomno več kot včeraj in jih bo jutri še več kot danes. Rast mestnega prebivalstva, razvoj industrije, gospodarska rast in drugi so torej dejavniki, ki vplivajo na okoljske pritiske. Seveda pa takšna množica ljudi proizvaja tudi tone smeti. Vsako izmed velikih mest ima okoli 20 mio ton odpadkov letno. Ker se prevelike količine smeti kopičijo le nedaleč od mesta, so jih prisiljeni sproti zažigati. Veliko večino onesnaženosti zraka prispeva gost promet, ki so odvijajo z izgorevanjem fosilnih goriv. Jedrsko energijo si predstavljamo z vidika onesnaženja kot najbolj neoporečno, ne zanima nas pa, ali je tudi varna (Understanding, 1992).

Preko 60% energije je pridobljeno na okolju škodljiv način in le 20% prebivalcev ima dnevno na razpolago pitno vodo. Srečujejo se še z erozijo prsti, ki dodatno onesnažuje vodo, ki jim je na razpolago. Takšno vodo eni uporabljajo za umivanje živali, po toku navzgor in navzdol se pa zvrstijo še tisti, ki to vodo pijejo, se z njo umivajo, jo uporabijo za pomivanje posode, verske obrede, namakanje polj, ... Ne nujno v takšnem/enakem vrstnem redu (Understanding, 2004).

Jim pomagati? Kako? Imamo sploh še dovolj časa?

Do leta 2030 naj bi pri dosednji stopnji rasti 60% prebivalcev živelo v mestih. Do takrat bo napisanih še veliko okoljevarstvenih poročil, a žal le za tiste, ki se s tovrstnimi težavami ukvarjajo. Vodilni krogi se (še) ne. Upoštevale jih bodo pa predvsem razvite države. Zanimanje okoljskih sprememb bo imelo za posledico še največjo škodo za hitro in nenadzorovano rastoča mesta. Tam, v teh megalomanskih betonskih džunglah, se (še vedno) ne zavedajo, da urbanizacija in industrializacija sprožata plaz groženja narave. In sicer na kratek in vse krajši rok.

Dobro vemo, da morajo bogati pomagati revnim. Toda na kakšen način?! Izbira razvojnih projektov je prepuščena le peščici odločajočih v mestih, ki pa ne morejo spremeniti globalnih težav (Brinovec et al., 2003). Ekonomski učinek je ponavadi efektiven. Ljudje se (na žalost) zganemo šele tedaj, ko nas nekdo (nekaj) udari po žepih. Podnebne spremembe naj bi svet stale 5-20 % bruto domačega proizvoda letno. Kdo jih bo plačeval?! (Delo. Sobotna priloga, 2006). Najpomembnejše je upočasnjevanje rasti (mestnega) prebivalstva in skupno planiranje ter dvig splošne izobrazbe. Šele nato načrtno zmanjševati emisije škodljivih snovi v okolje. Odpraviti vzrok in ne le posledico. Toda – imamo sploh še dovolj časa? Bo prepozno?

Lidija Vučajnk